

УДК 7.012: 087.5

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ТА СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙНУ ЯПОНСЬКОЇ КНИГИ

ДЕНИСЕНКО Юрій, ДАВИДОВСЬКА Владислава

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
iuriiidenysenko@meta.ua, davidovskaavladiaslava@gmail.com

Представлено результати розгляду філософських засад та стилістичних особливостей дизайну японської книги. Метою даної роботи є розкриття особливостей дизайну класичної японської ілюстрації та впливу культурної спадщини на сучасний формат японських книг, книжкову та тематичну ілюстрацію. Виконано порівняльний аналіз робіт сучасних авторів, що наслідують або інтерпретують класичні японські живопис та ілюстрацію.

Ключові слова: японська ілюстрація, японська естетика, книга, японське мистецтво, дизайн японської книги.

ВСТУП

Японська традиція книжкової ілюстрації займає досить специфічне місце у сучасній книжковій ілюстрації і є цікавим феноменом. Сучасна японська ілюстрація перейняла велику частину культурного спадку та зберігає в собі класичні прийоми, притаманні японській етнічній графіці та живопису. Класична японська ілюстративна традиція використовує інші, ніж в Європі, художні рішення, та найчастіше є складною для розуміння та сприйняття західною людиною. Однією з причин зазначеного є те, що вивчення японського мистецтва часто ускладнювалося через різницю духовних та емоційних підходів японського та західного менталітетів.

Дизайн та ілюстрування японських творів в «японській стилістиці» вимагає глибокого вивчення причин і основ японської філософії, японських поглядів на буття, а також художньо-образних засобів, що традиційно використовуються японськими митцями.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Головним завданням даної роботи є аналіз та визначення впливу культурного поля Японії на формат класичної та сучасної книги, книжкову та тематичну ілюстрацію, появу нових напрямків ілюстрації у пост-індустріальному суспільстві, таких як манга; визначення відмінностей та особливостей сприйняття мистецтва, як явища. Поставлена мета передбачає осмислення та переусвідомлення японської культури.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Японській ілюстрації та мистецтву, загалом, притаманна особлива японська естетика, яка є системою концепцій і уявлень про красу та гарний смак,

які лежать в основі традиційної та сучасної японської культури [1]. Сама естетика включає низку давніх ідеалів:

- Вабі (скороминуща й сурова краса)
- Сабі (краса природної патини та в'янення)
- Юген (таємничість та витонченність)

Якщо Західна цивілізація сприймає естетику, як філософію (в її теоретичному вимірі), то концепція естетики в Японії розглядається, як невід'ємна частина щоденного життя.

Більшість японського мистецтва несе на собі відмітку екстенсивної взаємодії з зовнішніми силами, або реакції на них.

Револьюційним моментом у японському мистецтві є поява буддизму, разом з яким професія художника почала набувати значущості. В результаті піднявся рівень якості та кількості художніх творів. Це дало Японії вже добре усталену іконографію, а також запропонувало перспективи існування взаємозв'язку візуального мистецтва і духовного розвитку [2].

Іншою поширеною характеристикою японського мистецтва є розуміння світу природи, як джерела духовного прозріння і повчального відображення людських емоцій. Корінна релігійна чутливість, яка задовго передувала буддизму, вважала, що духовно третя сфера проявляється в природі. Зазначена система вірувань наділила велику частину природи чудовими якостями. Це, у свою чергу, виховувало відчуття близькості зі світом духів, а також довіри до загальної доброзичливості природи. Цикл пір року був глибоко повчальним і показав, наприклад, що незмінність і трансцендентна досконалість не є природними нормами [3]. Все розумілося, як підпорядковане природному циклу народження, розвитку, смерті та розпаду, що відвідає принципами японської естетики.

У створенні художніх творів природним якостям матеріалів надається особлива увага і розуміється, як невід'ємна частина будь-якого загального значення, що сповідує твір.

Є помітну тенденцію до комфортного одомашнення надприродного. Різка різниця між добром і злом була м'яко зменшена, і потойбічні істоти набули характеристик людської неоднозначності. Це добре помітно у літературі та книжковій ілюстрації, де зображуються міфологічні істоти, які частіш за все мають людський вигляд чи наділенні людськими якостями [4].

На сучасну японську ілюстрацію, безумовно, впливають західні принципи композиції, формотворення, цифрові технології графічного дизайну.

Але багато сучасних японських митців, і художників-ілюстраторів, зокрема, намагаються використовувати та інтерпретувати традиційні етнічні японські підходи до художньої творчості.

Існує ряд цікавих японських авторів, таких, як James Jean, Yoji Shinkawa, Tokato Yamamoto, Sakiyama, Яна Франк, які наслідують або інтерпретують класичні японські живопис та ілюстрацію.

Синтез сучасних західних глобалізаційних та японських етнічних традицій в художньому оформленні книг, що використовуються сучасними японськими митцями в дизайні сторінок, при створенні ілюстрацій та типографіки, продемонстровано в Таблиці 1 [5].

Таблиця 1 – Порівняння традиційних і сучасних підходів до художнього оформлення японських книжок

	Традиційний японський стиль	Мінімалізм	Деталізація
Ілюстрація			
Орнамент			
Типографіка			

Як видно з таблиці 1, сучасні композиції сторінок книжкових видань дуже відрізняються компоновкою, колористичним рішенням та типографікою від класичних японських підходів, хоча й мають певні стилістичні ознаки використання в композиціях традиційних японських етнічних художніх образів.

Тобто, зазнавши впливів китайської та європейської культур, японське мистецтво художнього оформлення книг залишається досить самобутнім.

ВИСНОВКИ

Сучасні японські підходи до дизайну книжок, загалом, і створення художніх ілюстрацій, зокрема, являють собою складне єднання традиційної японської і сучасної західної філософії світосприйняття, відзеркалюють синтез японських етнічних візуальних образів і підходів до побудови композиції, та сучасних принципів і технологій глобалізаційного дизайну.

При цьому, зазнавши вплив китайської культури та європейської цивілізації, японське мистецтво художнього оформлення книг залишається достатньо самобутнім.

ЛІТЕРАТУРА

1. Японська естетика. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Японська_естетика (дата звернення 24.04.2022)
2. James T. Ulak. Japanese art: Visual arts, Actions URL: <https://www.britannica.com/art/Japanese-art/Jomon-period> (дата звернення 01.05.2022)
3. Andreas Marks. Japanese Woodblock Prints: Artists, Publishers and Masterworks 1680–1900. Jacket edition, 2010. 336 p.
4. Edward F. Strange, M.J.S. Japanese Illustration: A History of the Arts of Wood-Cutting and Colour Printing in Japan. London: Bell and sons, 1897. 155 p.
5. Smithsonian Libraries. URL: <https://library.si.edu/digital-library/collection/japanese-illustrated-books> (дата звернення 28.04.2022).

DENYSENKO Yu., DAVYDOVSKA V.

PHILOSOPHICAL PRINCIPLES AND STYLISTIC FEATURES OF THE DESIGN OF THE JAPANESE BOOK

The results of consideration of philosophical principles and stylistic features of Japanese book design are presented. The purpose of this work is to reveal the design features of classical Japanese illustration and the impact of cultural heritage on the modern format of books, book and thematic illustration, made a comparative analysis of works by contemporary authors, who imitate or interpret classical Japanese painting and illustration.

Key words: Japanese illustration, Japanese aesthetics, book, Japanese art, Japanese book design.